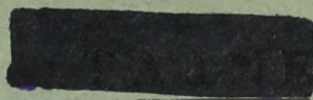

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP

INSTYTUT BADAŃ STRATEGICZNO-OBRONNYCH

JAWNE

Egz. Nr 1

Płk doc. dr hab. Wojciech ŁEPKOWSKI

**OPERACJA STRATEGICZNA NA KONTYNETALNYM
TEATRZE DZIAŁAŃ WOJENNYCH**

Konspekt wykładu

47515

WARSZAWA

WRZESIEŃ

1985

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP

INSTYTUT BADAŃ STRATEGICZNO-OBRONNYCH

JAWNE

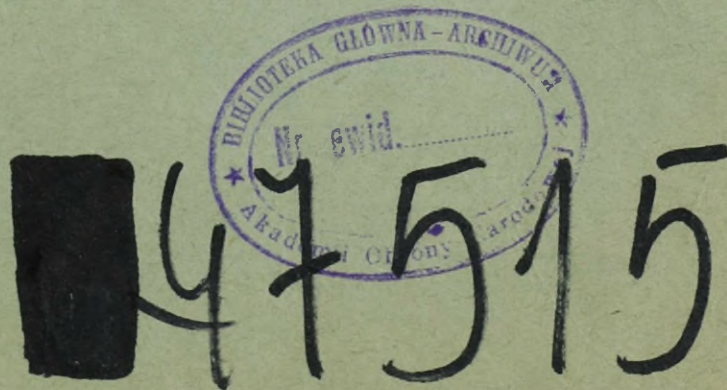
Egz. Nr .....¹

Płk doc. dr hab. Wojciech LEPKOWSKI

**OPERACJA STRATEGICZNA NA KONTYNENTALNYM
TEATRZE DZIAŁAŃ WOJENNYCH**

Konspekt wykładu

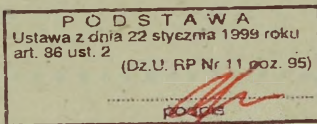

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP
im.gen.broni K.Swierczewskiego

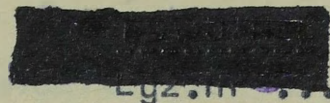

INSTYTUT BADAN STRATEGICZNO-OBRONNYCH

PRZEKLASYFIKOWANO

Protokół Nr 54305

JAWNE

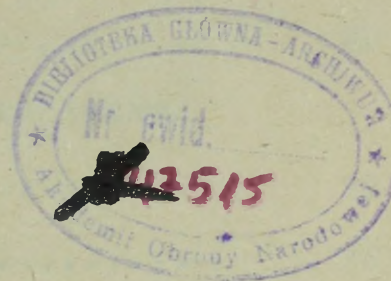
PRZEKLASYFIKOWANO
Protokół Nr 12657

płk doc.dr hab.Wojciech ŁEPKOWSKI

OPERACJA STRATEGICZNA NA KONTYNETALNYM TDW

Konspekt wykładu

WARSZAWA

Wrzesień

1985

SPIS TRESCI

Wstęp	3
1. Rozwój operacji strategicznej na kontynentalnym TDW	5
2. Pojęcie, cel i zadania operacji strategicznej	8
3. Okresy operacji strategicznej na kontynentalnym TDW	16
4. Rozmach operacji strategicznej na kontynentalnym TDW	19
5. Udział polskich sił zbrojnych w operacji strate- gicznej na europejskim TW	22
6. Przygotowanie i prowadzenie operacji strategicznej na kontynentalnym TDW	29
Zakończenie	38

WSTEP

Operacja strategiczna na kontynentalnym TDW, jest jedną z form działań strategicznych. Z pewnością prowadzona będzie równolegle z innymi formami działań /działaniami strategicznych sił jądrowych, operacjami na oceanicznych TDW, operacjami przeciwpowietrznymi i powietrznymi, działaniami militarnymi w przestrzeni kosmicznej/ i ^eoperacjami strategicznymi na innych teatrach. Jej przebieg, a szczególnie początkowy ok^es w znacznym stopniu uzależniony będzie od inicjującego działania przeciwnika, a przede wszystkim od sposobu rozpoczęcia agresji i użycia broni jądrowej.

Ponadto operacja strategiczna na kontynentalnym TDW, jak żadne inne działanie zbrojne, uzależniona będzie od rezultatów działań innych, niezbrojnych form walki, np. rezultatów walki dyplomatycznej, ideologicznej, gospodarczej i innych. Ich wpływ na operację jest niezmiernie trudny lub wręcz niemożliwy do określenia. W rezultacie więc na obecnym etapie badań jesteśmy w stanie określić podstawowe problemy tej operacji, a więc jej pojęcie, cel, zadania, okresy, rozmach operacji, czy też problemy związane z jej przygotowaniem, przedstawione w niniejszym opracowaniu.

Natomiast niezmiernie trudno jest dziś umiejscowić tę operację w całokształcie działań wojennych prowadzonych w skali globalnej, w tym również działań niezbrojnych które- jak już podkreślono- będą wynikały z inicjatywy agresora i bez wątpienia wpłyną na charakter operacji na kontynentalnym TDW.

Stąd konieczność traktowania ⁱmniejszego opisu operacji strategicznej jako jednego z możliwych wariantów.

1. ROZWOJ OPERACJI STRATEGICZNEJ NA KONTYNETALNYM TDW

Genezy operacji strategicznej na kontynentalnym TDW można doszukać się w przeszłości dość odległej, jednak w swej dzisiejszej postaci występuje ona od niedawna, a teoretyczne jej opracowanie - to osiągnięcie czasów najnowszych.

Pojęcie i podstawowe właściwości operacji strategicznej ugruntowały się w okresie pierwszej wojny światowej, na co przemowny wpływ miał przyspieszony rozwój środków walki oraz liczebne rozrastanie się armii. W okresie międzywojennym powstało szereg opracowań teoretycznych, wśród których wyróżniają się prace radzieckich teoretyków wojskowych. Wykorzystując doświadczenia pierwszej wojny światowej oraz wojny domowej opracowali oni w latach trzydziestych teorię głębokich operacji. Treść teorii była wyrazem ówczesnych radzieckich poglądów na charakter przyszłej wojny i sposoby jej prowadzenia. Zakładano, że działania będą prowadzone przy użyciu armii masowych, a rozstrzygającym ich rozdzajem stanie się natarcie strategiczne, realizowane w toku jednej lub kilku kampanii zaczepnych, z których każda obejmie szereg frontowych operacji zaczepnych, prowadzonych kolejno lub jednocześnie^{x/}.

Założenia teorii głębokiej operacji przewidywały oddziaływanie na całą operacyjną głębokość obrony nieprzyjaciela drogą przełamania obrony na głębokość taktyczną w wyniku równoczesnego uderzenia piechoty, czołgów, artylerii i lotnictwa, a następnie rozwinięcia tego przełamania w sukces operacyjny. Słuszność tych założeń zweryfikowana została w toku manewrów^{xx/} oraz w

^{xx/} Operację frontową przewidywano prowadzić w pasie szerokości 150-300 km, na głębokość 200-300 km w ciągu 15-20 dni, ze średnim tempem natarcia 10 do 15 km na dobę.

^{xx/} Podczas manewrów w rejonie Kijowa w 1935 r. przeprowadzono frontową operację zaczepną na głębokość 120 km. Po raz pierwszy w historii zrealizowano wówczas desant powietrzny, w którym wzięło udział 1200 spadochroniarzy i 2500 żołnierzy przerzuconych drogą powietrzną.

w bitwie nad rzeką Chałohyn-Goł w 1939 r.

Teoria organizacji i prowadzenia operacji strategicznej poddana została surowemu egzaminowi w czasie drugiej wojny światowej. W toku kolejnych kampanii nastąpił dalszy jej rozwój. Początkowo strategiczne operacje zaczepne prowadzono tylko na jednym kierunku siłami jednego lub kilku frontów; w miarę wzrostu sił i środków zaczęto je realizować na kilku kierunkach, kolejno lub jednocześnie^{x/}.

W owym czasie główną rolę w operacji zaczepnej frontu spełniała armia uderzeniowa rozmieszczana w pierwszym jego rzucie, która w celu przełamania obrony nieprzyjaciela tworzyła na głównym kierunku zdecydowaną przewagę w piechocie, artylerii i czołgach, a następnie rozwijała sukces taktyczny w operacyjny. Lotnictwo wykorzystywano do bezpośredniego wsparcia wojsk lądowych podczas przełamania przez nie obrony i do walki z odwadami.

Operacje strategiczne były przygotowywane i prowadzone pod kierownictwem Kwatery Głównej Naczelnego Dowództwa Armii Radzieckiej, które określało: cel i zamiar operacji, kierunki głównych uderzeń, podział sił i środków, zadania poszczególnych frontów, materiałowo-techniczne zabezpieczenie operacji, a także koordynowało przygotowania do operacji oraz działania w toku jej trwania.

Strategiczna operacja zaczepna Armii Radzieckiej z okresu drugiej wojny światowej stanowiła więc zespół operacji zwią-

x/ Pod koniec drugiej wojny światowej głębokość operacji wynosiła już 500-600 km, a tempo działań do 20 km na dobę. W operacji uczestniczyły 2-4 fronty, lotnictwo dalekiego zasięgu, siły morskie oraz wojska obrony powietrznej kraju. Wysokie tempo operacji zapewniały grupy szybkie wprowadzane w wyłom dokonany w obronie. Grupy te tworzone na szczeblu armii w składzie korpusu pancernego lub zmechanizowanego, a także na szczeblu frontu w składzie armii pancernej. W zależności od charakteru terenu oraz zadań w skład grupy szybkiej frontu wchodziły niekiedy jednostki kawalerii.

ków operacyjnych poszczególnych rodzajów sił zbrojnych, wśród których decydująca rola przypadała wojskom lądowym.

Po zakończeniu drugiej wojny światowej - na podstawie zgromadzonych w jej toku doświadczeń oraz w wyniku stałego doskonalenia środków walki zbrojnej - następuje dalszy rozwój sztuki wojennej. Pod koniec lat 50 powstają w ZSRR strategiczne wojska raketowe - jakościowo nowy rodzaj sił zbrojnych - które dysponując bronią jądrową mogą być wykorzystywane do wykonywania rozstrzygających zadań w skali strategicznej. Ponadto pozostałe rodzaje sił zbrojnych również zostają wyposażone w broń jądrową, co zdecydowanie zwiększa ich możliwości w operacji strategicznej. Potrzebą chwili staje się więc naukowe opracowanie teorii operacji strategicznej na lądowym TDW, dostosowanej do warunków współczesnych.

W wyniku przeprowadzonych badań teoretycznych oraz praktycznych doświadczeń z wojskami powstają ustalenia, według których współczesna operacja strategiczna na kontynentalnym TDW prowadzona będzie wspólnym wysiłkiem wszystkich rodzajów sił zbrojnych na lądzie, przyległych akwenach morskich i w przestrzeni powietrznej. Rolę decydującą będą w niej odgrywać strategiczne wojska raketowe, a wysiłek wszystkich sił i środków będzie odpowiednio zgrany.

Koalicyjny charakter współczesnej wojny powoduje, że w operacji strategicznej mogą brać udział siły zbrojne kilku państw. Oznacza to konieczność odpowiedniego koordynowania ich wysiłku podczas przygotowywania i prowadzenia operacji, w sposób zapewniający stworzenie optymalnych warunków dla osiągnięcia celu prowadzonych działań.

2. POJECIE, CEL I ZADANIA OPERACJI STRATEGICZNEJ

Walka zbrojna prowadzona w wymiarze strategicznym w przyszłej wojnie rozpatrywana jest jako system strategicznych operacji i działań wszystkich rodzajów sił zbrojnych, który obejmuje^{x/}:

- działania strategicznych sił jądrowych;
- strategiczne operacje na oceanicznych TDW;
- strategiczne operacje na kontynentalnych TDW;
- działania wojsk OPK w celu odparcia powietrzno-kosmicznych operacji nieprzyjaciela /prowadzenia operacji przeciwpowietrznych/;
- powietrzne operacje mające na celu zwalczanie i niszczenie lotniczych i raketowo-jądrowych zgrupowań nieprzyjaciela;
- działania militarne w przestrzeni kosmicznej /nie zawsze wyodrębnione/.

Jak z powyższego wynika operacja strategiczna na kontynentalnym TDW będąca treścią niniejszego opracowania jest jednym z elementów w systemie przyszłych działaniach, lub jedną z form działań strategicznych. Definiowana jest następująco:

Operacja strategiczna na kontynentalnym teatrze działań wojennych, to uzgodnione co do celu, miejsca i czasu działania wojenne sił zbrojnych prowadzone według jednolitego planu, pod jednolitym dowództwem dla osiągnięcia celu wojny na danym teatrze.

Z kolei operacja strategiczna na kontynentalnym TDW może obejmować:

- 100
- uderzenia strategicznych sił jądrowych i wojsk rakietowych oraz lotnictwa frontów na najważniejsze obiekty nieprzyjaciela

x/ Biuletyn Informacyjny nr 2/143/. Warszawa 1983, s.106.

i na całą głębokość teatru /w wojnie jądrowej/;

- operację przeciwpowietrzną i powietrzną /działania bojowe wojsk OPK i OPL oraz wojsk lotniczych frontów/;
- pierwsze i kolejne operacje frontów;
- operacje morskie sił morskich, prowadzone samodzielnie i wspólnie z operacjami zaczepnymi frontów;
- operacje powietrznodesantowe lub powietrzno-morskie operacje desantowe.

Cel operacji strategicznej równoznaczny z celem wojny na danym teatrze^{uzależniony} jest od celu politycznego państwa /koalicji państw/ układu sił politycznych na arenie międzynarodowej, czynników gospodarczych, składu i możliwości własnych sił zbrojnych i sił zbrojnych koalicji przeciwnika, właściwości wojskowo-geograficznych TDW a także rezultatów prowadzonej walki nieorężnej, a szczególnie walki gospodarczej, ideologicznej, dyplomatycznej i wielu innych czynników.

Celem operacji strategicznej jest uzyskanie takiego ostatecznego wyniku działań wojennych w trakcie których osiągnięte zostanie rozbicie sił zbrojnych przeciwnika, unieruchomienie i zburzenie jego ekonomiki, zdeorganizowanie systemu kierowania państwem i siłami zbrojnymi oraz opanowanie terytorium TDW, to jest dokonana zostanie zasadnicza zmiana sytuacji polityczno-militarnej na danym TDW^{x/}.

Oczywiste jest, że tak sformułowany ogólny cel wymagał będzie bardziej konkretnego sprecyzowania w zależności od zaistniałej sytuacji. Tak więc rozbicie sił zbrojnych przeciwnika dotyczy sił zbrojnych kilku państw wrogiej koalicji, z których każde ma inne możliwości i znaczenie na teatrze. Być może

x/ Zbiór materiałów operacyjno-strategicznych. Część I, Wyd. MON 1971 r. s.82.

wystarczyło by rozbić siły zbrojne jednego czy kilku państw, aby pozostałe nie mogły wykonać stojących przed koalicją zadań. Ponadto siły zbrojne składają się z wielu rodzajów sił zbrojnych, rodzajów wojsk i służb, wzajemnie ze sobą współdziałających i uzupełniających się, uzależnione są od skomplikowanego systemu zaopatrywania, mobilizacji, systemu kierowania i innych. W określonych warunkach zniszczenie jednego z elementów - np. systemu zaopatrywania w paliwa płynne i smary, mogło by doprowadzić do sytuacji w której siły zbrojne zmuszone będą do zaprzestania walki. Podobnie unieruchomienia i zburzenia ekonomiki przeciwnika można dokonać niszcząc precyzyjnymi uderzeniami broni jądrowej czy nawet konwencjonalnej wybrane jej elementy np. systemu energetycznego, obiektów komunikacji czy systemu zaopatrywania w wodę. Ponadto niszczenie ekonomiki musi być skoordynowane z tempem operacji i innymi wskaźnikami rozmachu, aby nie niszczyć obiektów, które za kilka dni mogą być opanowane przez własne wojska.

Wymienione cele osiągnane są w wyniku realizacji szeregu zadań w ramach wspomnianego uderzenia strategicznych sił jądrowych i wojsk raketowych oraz lotnictwa frontów, operacji przeciwpowietrznych i powietrznych, operacji realizowanych siłami frontów, operacji morskich oraz powietrzno desantowych lub powietrzno-morskich.

Uderzenia strategicznych sił jądrowych i wojsk raketowych oraz lotnictwa frontów w wojnie z użyciem broni masowego rażenia stanowią główny element operacji na kontynentalnym TDW. W ich wyniku należało będzie zniszczyć lub obezwładnić:

- środki napadu jądrowego oraz składy amunicji specjalnej;
- stanowiska dowodzenia i naprowadzania, zwłaszcza urzędzenia zestawów rozpoznawczo-uderzeniowych;

- zasadnicze zgrupowania wojsk lądowych, lotnictwa taktycznego, sił i środków OPL;
- obiekty i urządzenia logistyczne;
- obiekty i urządzenia o znaczeniu ekonomicznym na TDW;
- siły i środki walki radioelektronicznej;
- zgrupowania okrętów i bazy morskie.

Operacje przeciwpowietrzne stanowią całość działań zawczasu zaplanowanych, uzgodnionych i wzajemnie powiązanych co do celów, zadań, miejsca i czasu, walk i bitew powietrznych oraz przeciwpowietrznych wojsk lotniczych i obrony powietrznej, a także połączonych z nimi działań bojowych lotnictwa uderzeniowego, wojsk raketowych i artylerii wykonywanych pod jednym kierownictwem, według jednolitego zamiaru i planu mających na celu udaremnienie osiągnięcia przez przeciwnika celów prowadzonej przez niego zaczepnej operacji powietrznej^{x/}. Do głównych zadań wykonywanych w ramach tej operacji zalicza się:

- odparcie zmasowanych nalotów nieprzyjaciela przez niszczenie jego SNP, w powietrzu;
- wykonanie własnych uderzeń odwetowych lub uprzedzających na zgrupowania lotnictwa przeciwnika na lotniskach i lotniskowcach oraz na stanowiska startowe raket;
- niszczenie i obezwładnianie stanowisk dowodzenia i naprowadzania lotnictwa oraz raket;
- niszczenie i obezwładnianie środków OPL dla zabezpieczenia swobody działania własnego lotnictwa uderzeniowego nad terenem nieprzyjaciela.

-----
x/ Gen.bryg.prof.dr Z.ŻARSKI, płk w st.spocz.doc.dr J.URBAŃSKI.
Organizacja i prowadzenie operacji przeciwpowietrznej na TDW
Warszawa 1982 r. s.6.

Operacja powietrzna to całokształt zawczasu zaplanowanych, uzgodnionych i wzajemnie powiązanych co do celów, zadań, miejsca i czasu uderzeń zmasowanych i działań urzutowanych oraz bitew powietrznych lotnictwa, a także połączonych z nimi bitew przeciwpowietrznych i systematycznych działań bojowych wojsk obrony powietrznej, uderzeń wojsk raketowych i artylerii oraz działań ~~innych~~ ~~wojsk~~ rodzajów wojsk prowadzonych pod jednym dowództwem, według jednolitego zamiaru i planu^{x/}. Operacja powietrzna jest zwykle prowadzona po pomyślnie zakończonej operacji przeciwpowietrznej. Jej głównym celem jest wywalczenie panowania w powietrzu^{xx/} poprzez wykonanie następujących podstawowych zadań:

- rozgromienie głównych zgrupowań lotniczych i obrony powietrznej przeciwnika a przede wszystkim zniszczenie samolotów nosicieli broni jądrowej;
- niszczenie lotniskowców w rejonach manewru bojowego;
- niszczenie broni raketowo-jądrowej;
- niszczenie systemów dowodzenia i naprowadzania lotnictwa, wojsk raketowych i obrony powietrznej;
- niszczenie składów, magazynów i systemów zaopatrywania w paliwo.

-----
x/ Gen.bryg.prof.dr Z. Żarski, płk w st.spocz.doc.dr J.Uchanski
Organizacja i prowadzenie operacji powietrznej na TDW.
Warszawa 1982 r. s.10.

xx/ Przez panowanie w powietrzu rozumie się taką sytuację w przestrzeni powietrznej - powstałą w wyniku aktywnych działań - w której własne lotnictwo dysponuje inicjatywą i zdolne jest do narzucenia swojej woli przeciwnikowi. W czasie panowania w powietrzu wojska lądowe, marynarka wojenna i siły powietrzne mają możliwość wykonania swoich zadań, nie napotyając silnego przeciwdziałania ze strony lotnictwa i naziemnych środków obrony powietrznej przeciwnika. Tamże, s.5..

Pierwsze i kolejne operacje frontów stanowią główną część składową operacji strategicznej na kontynentalnym TDW prowadzonej przez zgrupowania Zjednoczonych Sił Zbrojnych Koalicji. Zadania w operacji strategicznej, podobnie jak w innych operacjach wojsk lądowych dzielą się na bliższe i dalsze^{x/}.

Zadanie bliższe zgrupowania sił zbrojnych biorących udział w operacji strategicznej na TDW obejmuje zazwyczaj:

- zniszczenie środków napadu jądrowego składów amunicji specjalnej i zestawów rozpoznawczo-uderzeniowych nieprzyjaciela;
- rozbicie głównych sił pierwszego rzutu strategicznego i bliższych odwodów strategicznych;
- opanowanie rejonów i obiektów /rubieży/ których uchwycenie ograniczy możliwość stawiania skutecznego oporu przez nieprzyjaciela, opanowanie ważniejszych rejonów bazowania lotnictwa i floty oraz rejonów o znaczeniu ekonomicznym na TDW;

Głębokość zadania bliższego może wynosić 600-700 i więcej kilometrów, czas trwania 15-20 i więcej dób przy średnim tempie 35-40 km na dobę.

Zadanie dalsze natomiast obejmuje:

- niszczenie nowo wykrytych środków napadu jądrowego i zestawów rozpoznawczo-uderzeniowych;
- ostateczne rozbicie sił pierwszego rzutu strategicznego nieprzyjaciela i jego głębokich odwodów strategicznych;
- opanowanie rejonów i obiektów /rubieży/ zapewniających osiągnięcie celu końcowego operacji, a także opanowanie lotnisk portów i baz morskich do których mogą być dostarczane odwody przez rzucane zza oceanu.

-----
x/ Ogólne założenia strategicznej operacji zaczepnej na kontynentalnym TDW. Warszawa 1983 r. s.8.

Głębokość zadania dalszego może wynosić 600-800 i więcej kilometrów a czas trwania 20-25 i więcej dób

Operacje morskie sił morskich zazwyczaj prowadzone są wspólnie z innymi operacjami a tylko wyjątkowo samodzielnie. Operacje te będą ^{na m. bałtyckim} realizowane siłami Zjednoczonej Floty Bałtyckiej. Do głównych zadań realizowanych w ramach tych operacji zalicza się:^{x/}

- udział w odparciu pierwszych uderzeń nieprzyjaciela;
- udział w wywalczeniu panowania na Bałtyku;
- udział w blokadzie cieśnin bałtyckich;
- obrona strefy operacyjnej marynarki wojennej;
- udział w wysadzeniu desantów operacyjnych oraz taktycznych
- wsparcie działań nadmorskiego skrzydła wojsk lądowych;
- zwalczanie żeglugi przeciwnika;
- obrona własnej żeglugi.

Operacje powietrznodesantowe lub powietrzno-morskie operacje desantowe

Charakter współczesnych operacji strategicznych na kontynentalnym TDW i warunki w jakich może być ona prowadzona stwarzają naturalne zapotrzebowanie na szerokie wykorzystanie desantów powietrznych lub morskich, które mogą być również wysadzane jednocześnie. Operacje powietrznodesantowe i powietrzno-morskie operacje desantowe zawsze organizowane są w ścisłym współdziałaniu z wojskami nacierającymi od czoła a zwłaszcza z OGM i OW. Do głównych zadań realizowanych w ramach tych operacji zalicza się:

- niszczenie zgrupowań środków przenoszenia broni jądrowej oraz jej baz i składów trudnych do wykrycia i zniszczenia

x/ Biuletyn Informacyjny nr 3/138/. Warszawa 1981, s.27.

innymi środkami, w tym również węzłów komór min jądrowych;

- opanowanie i utrzymanie do czasu podejścia wojsk nacierających od czoła, przepraw i odcinków dogodnych do przepraw wojsk przez szerokie przeszkody wodne, przełęczy górskich, cieśnin i innych newralgicznych rejonów;

- opanowanie określonych odcinków wybrzeża i przełamanie obrony przeciwdesantowej nieprzyjaciela;

- rozbicie obozów uzbrojonych bronią jądrową zgrupowań nieprzyjaciela i uniemożliwienie im zabezpieczenia wyłomów powstałych w rezultacie uderzeń jądrowych;

- rozbicie podchodzących odwodów nieprzyjaciela i utrzymanie rubieży zapewniających spotkanie z wojskami nacierającymi od czoła /wzdłuż wybrzeża morskiego/;

- opanowanie i utrzymanie lotnisk /baz lotniczych/ w celu ich wykorzystania przez własne lotnictwo i zabezpieczenie mu manewru;

- izolowanie pola walki od dopływu świeżych sił nieprzyjaciela;

- dezorganizowanie systemu dowodzenia, łączności i materiałowo-technicznego zaopatrywania wojsk nieprzyjaciela.

3. OKRESY OPERACJI STRATEGICZNEJ NA KONTYNETALNYM TDW

Operacją strategiczną w zależności od ogólnej sytuacji polityczno-militarnej, celów wojny, sposobów jej prowadzenia i stosowanych środków rażenia może składać się z następujących okresów:

- okresu działań konwencjonalnych;
- okresu działań z ograniczonym stosowaniem broni jądrowej;
- okresu działań z nieograniczonym stosowaniem broni jądrowej;
- okresu działań kolejnych /końcowych/x/.

Okres działań konwencjonalnych operacji strategicznej, rozpoczyna się zwykle operacją powietrzną mającą na celu zdobycie opanowania w powietrzu. Od rezultatów tej operacji zależy bowiem powodzenie działań bojowych i pozostałych rodzajów sił zbrojnych. W jej toku niezbędne jest zniszczenie lub obezwładnienie zasadniczego zgrupowania sił jądrowych i lotnictwa, zadanie mu dużych strat na lotniskach i w bitwach powietrznych. W okresie tym powinna nastąpić poprawa położenia wojsk poprzez mobilizacyjne rozwinięcie sił i przegrupowanie odwodów, w niesprzyjających warunkach na oddzielnych kierunkach wojska mogą przejść do obrony w celu odparcia uderzenia przewarżających sił nieprzyjaciela, zadania mu dużych strat i stworzenia warunków do prowadzenia działań zaczepnych.

Okres działań z ograniczonym użyciem broni jądrowej może nastąpić w wyniku tzw. "sytuacji kryzysowej" spowodowanej utratą przez nieprzyjaciela ważnych rubieży obronnych, rozbięciem

x/ Gen.bryg. J.Gomuliński. Podstawowe zasady organizacji i prowadzenia operacji strategicznej na kontynentalnym TDW. Biuletyn Informacyjny nr 5/132/, Warszawa 1979 r., s.10.

dużych zgrupowań jego wojsk, zagrożeniem ośrodków politycznych, ważnych rejonów ekonomicznych itp.

W tych warunkach nieprzyjaciel może przejść od razu do globalnej wojny jądrowej, lub stosować określone ograniczenia w jej użyciu. W wypadku tych ograniczeń, z naszej strony również mogą być wykonane uderzenia podobnego charakteru, mające jednak przede wszystkim na celu niszczenie potencjału BMR nieprzyjaciela. Należy podkreślić, że okres ten - w obliczu bezkompromisowego charakteru wojny - prawdopodobnie będzie stosunkowo krótki i wojna nieuchronnie wejdzie w fazę nieograniczonego stosowania wszystkich dostępnych środków masowego rażenia.

Okres działań z nieograniczonym stosowaniem broni jądrowej rozpoczyna się od wykonania pierwszego zmasowanego uderzenia jądrowego. Uderzenie to może być wykonane na początku wojny i wówczas będzie to pierwszy okres. W okresie tym w ciągu pierwszych 3-5 dni obie strony mogą użyć większość ładunków jądrowych oraz utracić przeważającą część środków przenoszenia BMR. W okresie tym mogą być osiągnięte zasadnicze cele operacji. Niezależnie od tego może powstać sytuacja krytyczna w wyniku silnego skażenia dużych przestrzeni, powstania rozległych stref pożarów, zatopień i innych zniszczeń. W tych warunkach dalsze prowadzenie operacji strategicznej uzależnione będzie przede wszystkim od możliwości szybkiego odtworzenia zdolności bojowej porażonych wojsk i zorganizowania działań.

Okres działań kolejnych /końcowych/ będzie charakteryzował się niszczeniem ocalałych wojsk klasycznymi środkami i w niewielkiej skali bronią jądrową, oraz likwidacją skutków pierwszego uderzenia jądrowego nieprzyjaciela. Problemem podstawowym w tym okresie będzie odtworzenie gotowości bojowej wojsk ich przeformowanie, uruchomienie rezerw strategicznych, a w miarę potrzeby

przegrupowanie wojsk z drugorzędnych teatrów. Odtworzenie zgrupowań uderzeniowych powinno być dokonane w możliwie krótkim czasie aby uprzedzić nieprzyjaciela w podjęciu dalszych działań co pozwoli utrzymać inicjatywę strategiczną i osiągnąć ostateczny cel prowadzonej operacji. Okres działań kolejnych /końcowych/ będzie z pewnością okresem najbardziej długotrwałym, on też będzie decydował o długotrwałości całej operacji.

4. ROZMACH OPERACJI STRATEGICZNEJ NA KONTYMENTALNYM TDW

Wzrost możliwości ogniowego oddziaływania - w wyniku wykorzystania strategicznych sił jądrowych i sił jądrowych frontów, a także siły uderzeniowej i możliwości manewrowych poszczególnych rodzajów wojsk - spowodował znaczne zwiększenie rozmachu współczesnych operacji strategicznych. Zastosowanie bowiem nowych środków walki umożliwia jednoczesne uderzenie sił zbrojnych przeciwnika i niszczenie obiektów militarno-ekonomicznych w granicach całego teatru działań wojennych - na lądzie, przyległych akwenach morskich i w przestrzeni powietrzno-kosmicznej, w znacznie krótszym czasie niż to miało miejsce w wojnach minionych.

Operacja strategiczna obejmuje swoim rozmachem cały teatr działań wojennych w związku z czym szerokość pasa działań oraz głębokość operacji w znacznym stopniu uzależnione będą od rozmiarów teatru. Natomiast średnie tempo operacji i wynikający z niego czas jej trwania uzależnione są od wielu zmiennych czynników, wśród których do najważniejszych należało by zaliczyć: możliwości ogniowe wojsk, manewrowość, stopień zabezpieczenia materiałowo-technicznego, warunki wojskowo-geograficzne teatru i inne. A oto wskaźniki rozmachu operacji strategicznej.
(Tabela s. 20).

Wydzielenie odpowiedniej liczby sił i środków do wykonania zadań na obszarze całego teatru działań wojennych, a także stałe ich zaopatrywanie i uzupełniania często przekraczają możliwości nawet dużych państw, co sprawia że przyszłe operacje będą przybierać charakter koalicyjny.^{x/}

x/ Łączy się z tym konieczność rozwiązywania wielu problemów nie tylko militarnych, ale i politycznych, ekonomicznych oraz innych, zarówno w czasie wojny, jak i w okresie pokoju.

W operacji strategicznej będą brały udział wszystkie rodzaje sił zbrojnych, a więc strategiczne wojska rakietowe, wojska lądowe, siły powietrzne, marynarka wojenna oraz wojska OPK należących do koalicji państw.

Ilościowy i jakościowy stan wojsk przewidywanych do prowadzenia operacji strategicznej powinien zapewnić pełną realizację zadań, a zatem osiągnięcie celów operacji na TDW, zarówno w warunkach prowadzenia działań środkami konwencjonalnymi jak i z użyciem broni jądrowej. Podstawowe bowiem wskaźniki rozmachu operacji strategicznej w działaniach konwencjonalnych i z użyciem broni jądrowej nie różnią się między sobą co oznacza, że operacja będzie prowadzona według jednolitego planu przewidywanego obydwie te możliwości.

Jak z powyższego wynika, współczesna operacja strategiczna przybiera charakter wszechogarniający, zarówno jeżeli chodzi o środowisko, w jakim jest prowadzona, jak też uczestniczące w niej rodzaje sił zbrojnych, wojsk i służb.

5. UDZIAŁ POLSKICH SIŁ ZBROJNYCH W OPERACJI STRATEGICZNEJ NA
EUROPEJSKIM TDW^{x/}

Już na podstawie pobieżnej analizy położenia Polski w Europie oraz faktu przynależności naszego kraju do wspólnoty państw socjalistycznych i Układu Warszawskiego, a także znajomości współczesnych środków walki zbrojnej i charakteru ewentualnej wojny można dojść do wniosku, że:

- stosownie do swych zobowiązań sojuszniczych część naszych sił zbrojnych, wydzielona do składu Zjednoczonych Sił Zbrojnych państw - członków UW, uczestniczyć będzie wspólnie z wojskami Armii Radzieckiej, Czechosłowackiej Armii Ludowej i Narodowej Armii Ludowej NRD w operacji strategicznej na zachodnim TDW;

- terytorium naszego kraju stanowić będzie część obszaru wyjściowego wojsk do operacji strategicznej na zachodnim TDW;

- ze względu na brak bezpośredniej styczności na ludzie z potencjalnym przeciwnikiem Polska będzie obiektem uderzeń przede wszystkim środków napadu jądrowego z powietrza oraz działań grup specjalnego przeznaczenia, a ponadto - zależnie od sytuacji - może być zagrożona przez desanty powietrzne i morskie oraz przez wojska lądowe NATO, nacierające na centralnym i północnym kierunku strategicznym zachodniego TDW.

Z wymienionych wniosków wyłania się obszerna i różnorodna problematyka dotycząca w szczególności: udziału naszych sił zbrojnych w operacji strategicznej na zachodnim TDW, znaczenia terytorium Polski w tej operacji oraz zagrożenia naszego kraju przez siły zbrojne NATO.

-----
x/ Zagadnienie to opracowano na podstawie rozprawy doktorskiej płk dr T. Bentkowskiego nt.: "Wybrane problemy operacji strategicznej na zachodnim TDW". Wyd. ASG - 1972.

Jaki może być zatem udział naszych sił zbrojnych w tej operacji? Należy sądzić, że mogą one wykonywać różne zadania operacyjno-strategiczne, biorąc udział we współdziałaniu z sojuzniczymi wojskami, między innymi: w rozgromieniu zgrupowań sił lądowych nieprzyjaciela na środkowoeuropejskim TDW, odparciu napadu sił powietrznych przeciwnika /zwłaszcza podczas natarcia jądrowego na TDW/, opanowaniu strefy cieśnin duńskich oraz w rozbiciu sił morskich NATO w akwenie Bałtyku. Do zadań naszych należeć będzie także zapewnienie sprawnego przegrupowania wojsk i dowozu zaopatrzenia przez obszar Polski z terytorium Związku Radzieckiego. Wymienione zadania - stosownie do istniejącego podziału naszych sił zbrojnych - wykonywać będą na froncie zewnętrznym wojska operacyjne, wydzielone do dyspozycji Zjednoczonego Dowództwa Sił Zbrojnych państw UW, a na obszarze kraju - wojska OTK.

Nie ulega wątpliwości, że sposób użycia naszych sił zbrojnych w operacji strategicznej na zachodnim TDW może być różny. Jest on uwarunkowany wieloma czynnikami, do których przede wszystkim trzeba zaliczyć: charakter wojny i sposób jej rozpoczęcia, skład, dyslokację i stopień gotowości bojowej wojsk, a także zadania przewidziane dla poszczególnych związków operacyjnych w planie operacji strategicznej.

Wiadomo, że jednostki wojsk operacyjnych PRL rozmieszczone są wyłącznie na obszarze naszego kraju i stąd też posiadają niższy stopień gotowości bojowej w porównaniu z wojskami sojuzniczymi zgrupowanymi w NRD i Czechosłowacji, a więc z wojskami znajdującymi się na styku z potencjalnym nieprzyjacielem. W tych warunkach wejście do bitwy naszych wojsk lądowych na zachodnim TDW musi być w każdym przypadku poprzedzone ich operacyjnym rozwinięciem, a w tym doprowadzeniem ich do stanu pełnej gotowości bojowej oraz przegrupowaniem na znaczne, bo kilkusetkilometrowe

odległości.

W jakim czasie może to nastąpić? Otóż na przegrupowanie wojsk z okręgów wojskowych Śląskiego i Pomorskiego potrzeba będzie około 1-2 dni, a z obszaru Warszawskiego Okręgu Wojskowego jeszcze więcej. Jeśli dodamy do tego oraz niezbędny na osiągnięcie pełnej gotowości bojowej, wahającej się również w granicach 1-2 dni, to przy swym obecnym położeniu nasze ogólnowojskowe związki operacyjne potrzebują minimum 2 dni na wejście do bitwy z terytorium NRD. W nieco lepszej sytuacji znajduje się armia lotnicza, która może przebazować się na lotniska operacyjne położone w NRD w ciągu kilku godzin, pod warunkiem, że na lotniskach tych znajdują się siły i środki materiałowo-technicznego zabezpieczenia sojusznicznych batalionów zaopatrzenia.

Czas przegrupowania związków ogólnowojskowych może być znacznie skrócony w przypadku wystąpienia okresu zagrożenia wówczas przegrupowanie naszych wojsk do planowanych rejonów wyjściowych poza granicami Polski może nastąpić jeszcze przed wybuchem wojny. Gdyby zaistniała taka sytuacja, wejście do bitwy naszych wojsk lądowych mogłoby mieć miejsce nawet w toku realizacji pierwszego uderzenia jądrowego na TDW lub też podczas operacji powietrznej w bezjądrowym okresie wojny. W tych warunkach w wykonaniu pierwszego uderzenia jądrowego mogą wziąć bezpośredni udział jednostki raketowe i lotnictwo naszych wojsk operacyjnych. Jeżeli natomiast rozpoczęcie wojny zostałoby poprzedzone bardzo krótkim okresem zagrożenia lub nastąpiłoby z zaskoczenia, co jest mało prawdopodobne, to wówczas - według wszelkich przewidywań - do natychmiastowych działań wojennych na poszczególnych kierunkach strategicznych zachodniego TDW przeszłyby wyłącznie wojska sojusznicze, znajdujące się w bezpośredniej styczności z wojskami NATO. Wojska operacyjne PRL weszłyby w tym wypadku do bitwy znacznie później, przypuszczalnie dopiero w drugim lub

trzecim dniu wojny pod osłoną działających w przodzie wojsk Związku Radzieckiego i NRD. Wyjątek może tu stanowić armia lotnicza mogąca wejść do bitwy znacznie wcześniej.

Jakie zatem mogą być warianty ewentualnego wykorzystania wojsk operacyjnych PRL w operacji strategicznej na zachodnim TDW?

Jeśli chodzi o siły lądowe i powietrzne, to ich obecna wielkość oraz liczba przeszkolonych rezerw pozwalają na zorganizowanie związku operacyjno-strategicznego w postaci frontu o składzie trzech armii ogólnowojskowych, armii lotniczej oraz samodzielnych jednostek rodzajów wojsk i służb. Front ten może być wykorzystany głównie na północnym kierunku strategicznym w celu pobicia nadmorskiego skrzydła wojsk Północnej Grupy Armii NATO oraz opanowania północnej części RFN, Holandii i ewentualnie Belgii, a także rozbicia sił zbrojnych Cieśnin Duńskich i Bałtyku Zachodniego oraz opanowania Półwyspu Jutlandzkiego i wysp duńskich przy współdziałaniu z marynarką wojenną i innymi siłami wojsk sojuszników. Całością sił frontu polski może być również wykorzystany i na centralnym kierunku strategicznym /zwłaszcza na berlińsko-ruhrskim kierunku operacyjnym/ w celu rozbicia we współdziałaniu z sąsiednimi frontami sojusznickimi południowego skrzydła wojsk Północnej Grupy Armii NATO i opanowania środkowej części NRF oraz Belgii.

Nie są to jedyne prawdopodobne warianty użycia wojsk PRL w operacji strategicznej. Na przykład w sytuacji rozpoczęcia przez nieprzyjaciela wojny jądrowej z zaskoczenia może okazać się wyjątkowo trudne /a może nawet niecelowe, ze względu na możliwość dezorganizowania systemu komunikacji poniesienia dużych strat przez wojska sojuszników w NRD/ wykorzystanie całości sił naszego frontu tylko na jednym kierunku strategicznym. W z takim bowiem przypadku, rozwój sytuacji na polu bitwy może

wymagać nieskomplikowanego przegrupowania i szybkiego użycia naszych związków operacyjnych na różnych, najbardziej zagrożonych kierunkach operacyjnych zachodniego TDW. Na przykład jednym z bardzo prawdopodobnych wariantów mogłoby być następujące ich wykorzystanie:

- w składzie frontu sojuszniczego na północnym kierunku strategicznym: armia ogólnowojskowa /wydzielona z POW/, armia lotnicza, desantowe związki taktyczne /DPD i DD/ oraz niektóre frontowe jednostki rodzajów wojsk i służb;

- w składzie frontu sojuszniczego na centralnym kierunku strategicznym: armia ogólnowojskowa /wydzielona ze SOW/ oraz niektóre frontowe jednostki rodzajów wojsk i służb;

- armia ogólnowojskowa /wydzielona z WOW/ - posiadająca dłuższe czasy osiągnięcia gotowości bojowej - w drugich rzutach wymienionych frontów, ewentualnie w składzie frontu przegrupowującego się ze Związku Radzieckiego przez terytorium Polski do strefy działań bojowych na zachodnim TDW.

Siły naszej armii lotniczej, po przebazowaniu na terytorium NRD, najprawdopodobniej wykorzystane będą na kierunkach strategicznych północnym i centralnym do wykonywania zadań w ramach frontowej i armijnej operacji zaczepnych oraz powietrzno-morskiej operacji desantowej we współdziałaniu z siłami powietrznymi armii sojuszniczych, siłami morskimi w akwenie Bałtyku i Morza Północnego, a także do wykonywania zadań we frontowej i armijnych operacjach obronnych. Natomiast siły uderzeniowe Marynarki Wojennej mogą działać w postaci zgrupowania operacyjnego w ramach Połączonej Floty Bałtyckiej /niezależnie od wariantu użycia wojsk lądowych i lotnictwa oraz sposobu wybuchu wojny/ i wykonywać zadania z zakresu: rozbicia sił morskich NATO na Bałtyku, opanowania strefy cieśnin duńskich, wsparcia nadmorskiego skrzydła wojsk

frontu na północnym kierunku strategicznym oraz dowozu i ewakuacji na korzyść wojsk lądowych.

Ważne ze strategicznego punktu widzenia położenie Polski w Europie sprawia, że oprócz wojsk operacyjnych także wojska OTK odgrywać będą znaczącą rolę w operacji strategicznej, wykonując wiele zadań na wewnętrznym froncie walki dla zapewnienia żywotności bezpośredniego zaplecza strefy frontowej. Kapitalne znaczenie będą tu miały zwłaszcza skuteczne działania bojowe wojsk OPK, chociażby ze względu na centralne położenie naszej obrony powietrznej w systemie obronnym państw UW na zachodnim TDW.

Położenie naszego kraju na bezpośrednim zapleczu strefy frontowej wyznacza mu oprócz funkcji tranzytowych, również określone funkcje w ramach ogólnego przygotowania obszaru wyjściowego dla sił i środków sojuszniczych, wydzielonych przez państw UW do przeprowadzenia operacji strategicznej na zachodnim TDW.

Stosunkowo duże obednie nasycenie wojskami bieżącej wielkiej, a znacznie zurbanizowanej powierzchni NRD i Czechosłowacji - z jednej strony, z drugiej zaś - bardzo duża ilość taktycznych i operacyjnych środków napadu jądrowego państw NATO na europejskim TDW powodują potrzebę rozśrodkowanego rozmieszczenia wojsk i środków materiałowych, a co za tym idzie - szerokiego wykorzystania terytorium Polski przez sojusznicze siły zbrojne, między innymi dla:

- bazowania sił powietrznych /głównie lotnictwa frontowego i transportowego/;
- rozmieszczenia raketowych, ogólnowojskowych powietrznodesantowych i innych jednostek wojskowych;
- bazowania części sił morskich NRD oraz Floty Bałtyckiej Związku Radzieckiego;

- rozmieszczenia różnych elementów systemu dowodzenia i węzłów łączności;
- rozmieszczenia składów wszelkiego rodzaju zaopatrzenia oraz różnych jednostek i urządzeń tyłowych.

6. PRZYGOTOWANIE I PROWADZENIE OPERACJI STRATEGICZNEJ NA KONTY- NENTALNYM TDW

Z uwagi na znaczenie i rozmach operacji strategicznej na kontynentalnym TDW oraz liczbę potrzebnych sił i środków, jej przygotowanie będzie procesem długotrwałym i skomplikowanym. Zdecydowane cele operacji oraz wpływ uzyskanych rezultatów na osiągnięcie celów wojny sprawiają, że należy wszechstronnie przygotować do niej nie tylko siły zbrojne, ale i całe państwo. Koalicyjny charakter przyszłej wojny powoduje konieczność skoordynowanego planowania użycia koalicyjnych sił zbrojnych oraz wykorzystania możliwości ekonomicznych /zasobów materiałowych, transportu itp./ państw koalicji; przy czym powinna być brana pod uwagę specyfika w wojnie każdego z tych państw.

Przygotowanie operacji strategicznej powinno przede wszystkim uwzględnić polityczne cele wojny oraz przewidywany charakter walki zbrojnej. Proces przygotowania obejmuje: powzięcie decyzji; opracowanie planu operacji; odpowiednie rozmieszczenie sił na TDW /z uwzględnieniem przewidywanych przesunięć wojsk z głębi kraju w toku operacji/ oraz realizację przedsięwzięć mających na celu zapewnienie wysokiego stopnia gotowości bojowej; organizację ^{współdziałania} strategicznego i operacyjnego; wszechstronne zabezpieczenie operacji; organizację dowodzenia oraz operacyjne przygotowanie teatru działań wojennych.

Decyzja dotycząca operacji strategicznej powinna m.in. obejmować wnioski z oceny sytuacji polityczno-militarnej na TDW, cel i zamiar operacji, sposób obezwładnienia przeciwnika ugrupowanie i zadania rzutów i zgrupowań sił zbrojnych oraz elementy współdziałania i dowodzenia.

Najważniejszymi elementami decyzji są cel i zamiar operacji strategicznej, zadania oraz sposoby i kolejność ich wykonania

oraz sposób współdziałania. Sformułowana i wyrażona w dokumentach decyzja będzie częścią planu operacji i stanowi podstawę do planowania szczegółowego.

Planowanie szczegółowe operacji strategicznej na TDW może polegać na ustaleniu celów i zadań cząstkowych oraz planowania użycia poszczególnych rodzajów sił zbrojnych; operacyjnego rozwinięcia wojsk; pierwszego uderzenia jądrowego w operacji strategicznej; planowanie operacji przeciwpowietrznych i powietrznych, powietrznodesantowych i morskich; planowanie operacyjnego i strategicznego współdziałania rodzajów sił zbrojnych; planowanie przedsięwzięć zapewniających gotowość bojową zgrupowaniem sił biorących udział w operacji; planowanie poszczególnych rodzajów zabezpieczenia.

Ustalenie celów i zadań strategicznych poprzedza ocena sił przeciwnika /na którego podstawie przewiduje się możliwy charakter jego działań/, a także wnikliwa ocena możliwości sił własnych, szczególnie jeśli chodzi o tworzenie na głównych kierunkach działań przewagi nad przeciwnikiem.

Planowanie powinno być oparte na znajomości realnych możliwości własnych i przeciwnika oraz racjonalnym przewidywaniu rozwoju wydarzeń na całej głębokości teatru. Należy w nim uwzględnić prawdopodobne warunki i sposób rozpoczęcia wojny oraz odpowiednio do tego ustalić sposoby użycia poszczególnych rodzajów sił zbrojnych.

Planowanie operacji - to proces stosunkowo długi, a sporządzony plan może być korygowany odpowiednio do zmian zachodzących w sytuacji politycznej, strategicznej oraz w składzie sił na TDW.

Jak już wspomniano, jednym z zasadniczych elementów planu operacji strategicznej jest jego część dotycząca pierwszego

strategicznego uderzenia jądrowego. Na pierwsze uderzenie strategiczne złożą się: pierwszy start strategicznych rakiet jądrowych, pierwszy wylot lotnictwa dalekiego zasięgu, pierwsze uderzenie marynarki wojennej oraz wojsk raketowych i lotnictwa frontów.

W planowaniu operacji strategicznej bardzo ważne miejsce zajmuje określenie zadań oraz głównego wysiłku rodzajów sił zbrojnych, a przede wszystkim skoordynowanie ich działań, znajdujące wyraz w zorganizowanym i realizowanym w toku operacji współdziałaniu.

Rozmieszczenie sił i tworzenie zgrupowań na TDW w taki sposób, aby zapewnić im warunki do przesuwania się w toku operacji oraz osiągnięcia nakazanego stopnia gotowości bojowej, odbywa się jeszcze w czasie pokoju. Skład zgrupowań ustala naczelne dowództwo odpowiednio do politycznego i strategicznego znaczenia danego TDW oraz celu operacji i charakteru przewidywanych zadań. Siły zbrojne przeznaczone do wykonania pierwszego strategicznego uderzenia jądrowego, odparcia powietrzno-kosmicznego napadu przeciwnika oraz do przeprowadzenia operacji strategicznych na teatrach działań wojennych stanowią pierwszy rzut. Tworzące ten rzut poszczególne rodzaje sił zbrojnych utrzymywane są w wysokim stopniu gotowości bojowej bądź mają stosunkowo krótkie terminy mobilizacji. Pozostałe zgrupowania sił zbrojnych na TDW /o niepełnym składzie i niższym stopniu gotowości bojowej/ uzupełniane są w terminach dłuższych, a niektóre jednostki organizuje się w trybie mobilizacyjnym.

Skład poszczególnych zgrupowań, ich rozmieszczenie oraz stopień gotowości bojowej nie będą elementami stałymi. Mogą zmieniać się w zależności od ukształtowania sytuacji polityczno-militarnej. Z uwagi na charakter przyszłej wojny, a szczególnie na

znaczenie jej początkowego okresu, zgrupowania te powinny stanowić realną siłę, która w kalkulacjach przeciwnika czyni agresję niepłatną.

Z a b e z p i e c z e n i e o p e r a c j i jest jednym z czynników decydujących o pomyślnym jej przebiegu i osiągnięciu założonego celu. W zakres zabezpieczenia wchodzi: rozpoznanie; maskowanie operacyjne; obrona przed bronią masowego rażenia; przeciwdziałanie radioelektroniczne oraz zabezpieczenie inżynieryjne, chemiczne, hydrometeorologiczne, topogeodezyjne i tyłowe. Prace z zakresu zabezpieczenia wykonuje się w ramach przygotowania i prowadzenia operacji strategicznej, a sztab powinien spełniać rolę koordynatora. Niektóre bowiem rodzaje zabezpieczenia - przede wszystkim maskowanie operacyjne, przeciwdziałanie radioelektroniczne, jak również obronę przed bronią masowego rażenia - należy planować centralnie.

O r g a n i z a c j a w s p ó ł d z i a ł a n i a s t r a t e g i c z n e g o podobnie jak planowanie oraz przygotowanie operacji może odbywać się w okresie pokoju. W miarę zmian w sytuacji polityczno-militarnej i tu należy dokonywać odpowiedniej korekty i uzupełnień.

Formy i sposoby współdziałania pomiędzy zgrupowaniami poszczególnych rodzajów sił zbrojnych i rodzajów wojsk we współczesnej operacji są różne. O ich wyborze decydują takie czynniki, jak: charakter celów i zadań strategicznych, zamiar operacji, skład i możliwości uczestniczących w operacji sił oraz charakter działań przeciwnika i sytuacja operacyjno-strategiczna na TDW.

Organizacja współdziałania polega na szczegółowym uzgodnieniu wysiłku rodzajów sił zbrojnych i wojsk co do celu, miejsca, czasu i sposobu działań.

Organizując współdziałanie strategiczne należy przede wszystkim mieć na uwadze zastosowanie broni jądrowej /przy jednoczesnym uwzględnieniu możliwości rozpoczęcia działań wojennych bez jej użycia/. W działaniach z zastosowaniem broni jądrowej chodzi przede wszystkim o uzgodnienie /ustalenie/ sposobu, czasu i miejsca wykonania uderzeń jądrowych przez poszczególne rodzaje sił zbrojnych oraz efektywne wykorzystanie skutków tych uderzeń /w pierwszej kolejności przez wojska lądowe/. Rozgromienie przeciwnika na teatrze działań w dużej mierze zależy bowiem od tego, na ile precyzyjnie będzie zgrane do czasu i miejsca natarcie wojsk lądowych z uderzeniami jądrowymi i jak szybko po wykonaniu pierwszych uderzeń jądrowych wojsk zdołają wykorzystać skutki tych uderzeń. Ponadto należy w miarę możliwości określić z góry przedsięwzięcia związane z odtworzeniem zdolności bojowej tych zgrupowań rodzajów sił zbrojnych, które zostaną obezwładnione uderzeniami jądrowymi przeciwnika.

W toku operacji zajdzie potrzeba niszczenia nowo wykrytych lub nie obezwładnionych w wyniku pierwszego uderzenia jądrowego środków jądrowych przeciwnika. Będzie to możliwe przy zgraniu wysiłku strategicznych wojsk raketowych, lotnictwa dalekiego zasięgu oraz wojsk lądowych i marynarki wojennej, zwłaszcza podczas niszczenia środków jądrowych na morzach, wyspach i na stykach teatrów działań wojennych.

W operacji strategicznej, którą planuje się przeprowadzić bez użycia broni jądrowej, główną rolę w rozbiciu wojsk nieprzyjaciela będą odgrywać wojska lądowe wspierane uderzeniami lotnictwa. Podstawowym celem organizacji współdziałania w tym wypadku jest: zapewnienie przewagi nad przeciwnikiem na decydujących kierunkach; szybkie przejście wojsk lądowych do natarcia; pokonanie rubieży obronnych; rozbicie drugich rzutów, podchodzą-

cych odwodów i środków przenoszenia bombi masowego rażenia, a tym samym - uchwycenie inicjatywy strategicznej na TDW.

O r g a n i z a c j a d o w o d z e n i a wojskami jest ważnym elementem przygotowania operacji. Obejmuje ona: planowanie przygotowania i rozwinięcia punktów dowodzenia w rejonach wyjściowych wojsk oraz określenie sposobu ich przesuwania w toku operacji; przygotowanie i rozbudowę tych punktów pod względem inżynieryjnym, w tym również rozbudowę linii i węzłów łączności; przygotowanie odpowiednio wyposażonych ruchomych środków łączności /samoloty, śmigłowce/; utrzymanie sztabów w stałej gotowości do dowodzenia wojskami w warunkach bojowych oraz szereg innych przedsięwzięć.

Cały system dowodzenia wojskami powinien być przygotowany jeszcze w okresie pokoju i utrzymywany w gotowości bojowej. Z chwilą wybuchu wojny lub jeszcze w okresie zagrożenia organa dowodzenia powinny być zdolne do szybkiego przemieszczenia się stanowiska i do przejęcia dowodzenia wojskami. Szczególnego znaczenia nabiera tu sprawne dowodzenie w początkowym okresie wojny - podczas wykonywania pierwszego uderzenia jądrowego, przygotowania i prowadzenia operacji powietrznej i przeciwpoietrznej oraz rozwinięcia wojsk i przejścia do operacji zaczepnej.

Dowodzenie siłami zbrojnymi w toku operacji strategicznej odbywać się będzie w sposób scentralizowany /przy przestrzeganiu zasad jednosobowego dowodzenia i odpowiedzialności wyznaczonego dowódcy, mającego do swojej dyspozycji podstawowy organ dowodzenia, jakim jest sztab/. W związku z koalicyjnym charakterem operacji strategicznej niezbędne będzie ponadto uzgodnienie szeregu szczegółów z jednostkami wojskowymi sprzymierzonych krajów. Uzgodnienia te będą odbywały się poprzez przedstawicieli naczelnych dowództw krajów sprzymierzonych.

W zależności od sytuacji polityczno-militarnej operacja strategiczna na lądowym TDW może rozpocząć się i przebiegać w różnych warunkach. Najtrudniejsze warunki powstania wówczas, gdy przeciwnik uzyska zaskoczenie i rozpocznie działania zmasowanym uderzeniem jądrowym. W takiej sytuacji siły zbrojne już na początku działań wojennych mogą ponieść znaczne straty, niektóre zaś zgrupowania utracą zdolność bojową. Duże obszary mogą być zniszczone, skażone, zatopione lub objęte pożarami. Najważniejszą wówczas sprawą będzie szybkie opanowanie sytuacji, co w dużej mierze uzależnione jest od prężności organizacyjnej dowództw i sztabów, które powinny sprawnie zorganizować likwidację skutków uderzeń jądrowych oraz dalsze działania bojowe. Skutki, o których mowa, mogą być mniejsze przy utrzymaniu wojsk w wysokiej gotowości bojowej /szczególnie wojsk OPL i OPK/, odpowiednim zorganizowaniu obrony przed bronią masowego rażenia, a nade wszystko - wykonanie we właściwym czasie uderzenia odwetowego.

W operacji strategicznej ogromne znaczenie ma osiągnięcie w możliwie krótkim czasie /przy optymalnym wykorzystaniu posiadanych sił i środków/ przewidywanych rezultatów działań, co umożliwia przejście inicjatywy strategicznej oraz utrzymanie jej przez czas całej operacji. W wojnie z użyciem broni jądrowej można to uzyskać dzięki rozbiciu sił zbrojnych przeciwnika na TDW, oraz zniszczeniu jego ekonomiki w wyniku wykonania z zaskoczenia uderzenia jądrowego przez strategiczne siły jądrowe i siły jądrowe wojsk lądowych. Skutki tych uderzeń muszą być natychmiast wykorzystane przez wojska lądowe, które wspierane uderzeniami lotnictwa powinny przejść do operacji zaczepnej. Szczególnie ważną rolę w wykoszystaniu skutków uderzeń jądrowych spełniają desanty powietrzne, wysadzane przez wojska powietrznodesantowe

lub specjalnie przeszkolone oddziały wojsk lądowych. Równocześnie przystąpią do działań wojsk OPL i OPK celem odparcia uderzeń środków napadu powietrznego przeciwnika. Z powyższego wynika, że początkowy okres operacji strategicznej na TDW decyduje o jej przebiegu i wyniku. Właściwe prowadzenie operacji w tym okresie ma ogromne znaczenie nie tylko dla osiągnięcia założonych celów militarnych; jest również ważnym czynnikiem kształtowania morale wojsk i ludności cywilnej.

Przy rozpoczęciu wojny bez użycia broni jądrowej, najważniejszym zadaniem w jej początkowym okresie jest przeprowadzenie operacji przeciwpowietrznej i powietrznej, których celem będzie zerwanie prowadzonej operacji powietrznej przez przeciwnika i wywalczenie przez nas panowania w powietrzu. Okres ten, podobnie jak w wojnie jądrowej, w istotny sposób wpływa na możliwości osiągnięcia końcowego celu operacji strategicznej, gdyż panowanie w powietrzu jest nieodzownym warunkiem pomyślnego rozwijania działań przez wojska lądowe. W operacji przeciwpowietrznej i w walce o panowanie w powietrzu powinno uczestniczyć lotnictwo dalekiego zasięgu, lotnictwo frontowe, marynarka wojenna oraz przyfrontowe związki wojsk OPK. Siły te niszczą samoloty nieprzyjaciela na ziemi i w powietrzu oraz obiekty naziemne, bez których nie może działać współczesne lotnictwo.

Wojska lądowe od samego początku operacji - odpowiednio do powstałej sytuacji i ukształtowanego stosunku sił - ^{mogą na} ~~odpowiedn~~ie głównych kierunkach wykonywać głębokie uderzenia rozcinające celem okrążenia i rozbicia poszczególnych zgrupowań przeciwnika; na kierunkach drugorzędnych z reguły będą to uderzenia pomocnicze lub uporczywe walki obronne, których końcowym efektem zawsze będzie przejście wojsk do działań zaczepnych.

We wszystkich sytuacjach wojska powinny przejawiać dużą aktywność i zdecydowanie, dążność do wykonywania głębokich uderzeń wyprowadzających na tyły i skrzydła zgrupowań przeciwnika. Wiele uwagi należy poświęcić udaremnieniu przerzutu odwodów nieprzyjaciela, a jeśli nie uda się tego uniknąć - rozbijaniu ich częściami już na podejściach do TDW.

Jednym z głównych zadań w toku prowadzenia operacji będzie stałe wnikliwe śledzenie środków napadu jądrowego nieprzyjaciela /w celu jak najszybszego wykręcia symptomów przygotowywania uderzeń jądrowych/ oraz utrzymywanie własnych zgrupowań wszystkich rodzajów sił zbrojnych w stałej gotowości do użycia broni jądrowej. Sprawna realizacja tych zadań jest niezmiernie ważna, gdyż przejście do działań z użyciem broni jądrowej stanowić mogą decydujący skok jakościowy w prowadzeniu operacji strategicznej.

Dalsze rozwijanie operacji strategicznej na teatrze działań wojennych przebiegać może według wariantów mniej lub bardziej zbliżonych do przewidywanego. Nie zmienia to jednak kardynalnej zasady, jaką jest: stałe dążenie do utrzymania inicjatywy strategicznej, zapewnienia ciągłości działań i racjonalnego wykorzystania wszystkich posiadanych sił i środków aż do osiągnięcia celu operacji strategicznej na danym teatrze działań wojennych.

ZAKONCZENIE

W wykładzie zostały omówione tylko ważniejsze problemy dotyczące operacji strategicznej na europejskim TDW, zebrane i uogólnione w wyniku dotychczasowych doświadczeń szkolenia operacyjnego i praktyki pracy sztabów armii radzieckiej, naszych sił zbrojnych, a także praktyki szkolenia potencjalnych przeciwników.

Pamiętać należy, że w przyszłej wojnie, prowadzonej przy użyciu broni masowego rażenia rozstrzygająca rola w osiąganiu celów operacji przypadnie strategicznym siłom jądrowym, że w ślad za uderzeniami jądrowymi pancerne i zmechanizowane zgrupowania uderzeniowe będą ostatecznie gromiły pozostałe siły przeciwnika i opanowywały jego terytorium; że ważną rolę odgrywa zaskoczenie przeciwnika zmasowanym uderzeniem jądrowym oraz odporność wojsk własnych na takie uderzenia, a także umiejętność działań w warunkach stosowania broni masowego rażenia. Natomiast w wypadku wybuchu wojny, prowadzonej w początkowym okresie przy użyciu broni konwencjonalnej, zasadnicza rola przypadnie pancernym i zmechanizowanym zgrupowaniom uderzeniowym wojsk lądowych wspieranych silnymi uderzeniami lotnictwa, które w tym okresie będzie głównym środkiem rażenia obiektów leżących poza zasięgiem środków ogniowych wojsk lądowych. Możliwość zaskakującego przejścia do działań z użyciem broni masowego rażenia, wymagać będzie utrzymywania w tym czasie w wysokim stopniu gotowości bojowej własnych środków napadu jądrowego, a także niszczenia środków jądrowych przeciwnika.

Wojna prowadzona przy użyciu aktualnie będących w uzbrojeniu i ciągle doskonalonych środków walki, wymaga określonych predyspozycji całego stanu osobowego sił zbrojnych. Szczególnie

wysokie wymagania stawiane są tu dowódcom i oficerom sztabu, którzy muszą posiadać głęboką i rzetelnie ugruntowaną wiedzę ogólną i fachową, wszechstronną znajomość obiektywnie działających praw wojny i zasad sztuki wojennej oraz odpowiednio ukierunkowaną wyobraźnię taktyczno-operacyjną, pozwalającą dostrzec wizję współczesnego pola walki.

BIBLIOGRAFIA

1. Biuletyny Informacyjne nr: 5/132/ Warszawa 1979 r. wydanie specjalne; 2/137/ Warszawa 1981 r.; 3/138/ Warszawa 1981 r. 3/141/ Warszawa 1982 r.; 2/143/ Warszawa 1983 r. część I i II.
2. Gen.bryg. W.Barański. Podstawowe założenia strategii wojennej. Warszawa 1971 r.
3. Płk doc.dr T.Bentkowski. Wybrane problemy operacji strategicznej na zachodnim TDW. Warszawa 1972.
4. Płk dr W.Łepkowski. Operacje strategiczne na Europejskim TDW. Warszawa 1974 r.
5. Płk doc.dr W.Łepkowski. Zarys strategii wojskowej. Warszawa 1984 r.
6. Ogólne założenia strategicznej operacji zaczepnej na kontynentalnym TDW. Warszawa 1983 r.
7. Geb.bryg. Z. Skalski. Podstawowe założenia strategii wojennej. Warszawa 1973 r.
8. Zarys strategii wojennej. Warszawa 1979 r.
9. Zbiór materiałów operacyjno-strategicznych. Część I. Warszawa 1971 r.
10. Gen.bryg.prof.dr Z. Żarski, płk w st.sp.doc.dr Jan Uchański. Organizacja i prowadzenie operacji przeciwpowietrznej na TDW. Warszawa 1982 r.
11. Gen.bryg.prof.dr Z. Żarski, płk w st.sp. doc.dr Jan Uchański. Organizacja i prowadzenie operacji powietrznej na TDW. Warszawa 1982 r.

Wykonano w 4 egz.

Egz. 1-4 - Bibl.Tajna

Wyk.płk ŁEPKOWSKI

Wyk.K.L.

Nr ks 051/IBSO

BIBLIOGRAFIA

1. Biuletyn Informacyjny nr: 5/132 Warszawa 1979 r. wydanie specjalne: 2/137 Warszawa 1981 r., 3/138 Warszawa 1981 r., 4/141 Warszawa 1982 r., 5/143 Warszawa 1983 r. część I i II.
2. Gen. brg. W. Barański. Podstawowe założenia strategii wojennej. Warszawa 1971 r.
3. Płk doc. dr. T. Benckowski. Wybrane problemy operacji strategicznej na zachodnim TOW. Warszawa 1972.
4. Płk dr. W. Lepekowski. Operacje strategiczne na Europejskim TOW. Warszawa 1974 r.
5. Płk doc. dr. W. Lepekowski. Zaręba strategii wojennej. Warszawa 1984 r.
6. Ogólne założenia strategicznej operacji zaczepnej na kontynentalnym TOW. Warszawa 1983 r.
7. Gen. brg. Z. Skalski. Podstawowe założenia strategii wojennej. Warszawa 1973 r.
8. Zaręba strategii wojennej. Warszawa 1979 r.
9. Zbiór materiałów operacyjno-strategicznych. Część I. Warszawa 1971 r.
10. Gen. brg. prof. dr. Z. Żarecki, płk w st. sp. doc. dr. Jan Uchński. Organizacja i prowadzenie operacji powietrznej na TOW. Warszawa 1982 r.
11. Gen. brg. prof. dr. Z. Żarecki, płk w st. sp. doc. dr. Jan Uchński. Organizacja i prowadzenie operacji powietrznej na TOW. Warszawa 1982 r.

Wykonano w 4 egz.

